

A close-up photograph of a blue pushpin stuck into a map. The background is a blurred landscape with green fields and a blue sky. The pushpin is the central focus, with its sharp point visible.

Ondernemerspeiling Water en Netcongestie

Resultaten ondernemerspanel | Midden-Nederland *(mei / juni 2024)*

Voorwoord

Hierbij presenteren we de rapportage van de ondernemerspeiling naar het vestigingsklimaat voor ondernemers, uitgevoerd in mei / juni 2023. Het onderzoek is uitgevoerd op initiatief van VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden. Het panel is opgezet met als doel input op te halen bij ondernemers om de (lokale) overheid te informeren over de behoefte en optimalisering van de hulpmaatregelen en daarmee de economie te ondersteunen.

Het ondernemerspanel biedt vanaf de start van de coronacrisis in april 2020 aan ondernemers in Gelderland een platform om aan te geven hoe het bedrijfsmatig met ze gaat en welke hulp zij nodig hadden in deze bijzondere periode. Deze resultaten zijn gebruikt om met de provincie en de gemeenten in gesprek te gaan over steun- & investeringsregelingen. Het ondernemerspanel wordt circa vier maal per jaar ingezet om diverse thema's rondom ondernemen te meten. Deze nieuwe meting gaat in op ervaren problematiek rondom water en netcongestie.

Wij danken jullie allen van harte voor het (wederom) meedoen en roepen eenieder op om aan de slag te gaan met de aanbevelingen.

Colofon

Het ondernemerspanel en de rapportage zijn opgesteld en uitgevoerd door Right Marktonderzoek.

Heeft u vragen naar aanleiding van deze rapportage of wilt u meer informatie, dan kunt u contact opnemen met VNO-NCW Midden via info@vno-ncwmidden.nl of met Right Marktonderzoek via ghamstra@rightmarktonderzoek.nl.

Inhoudsopgave

1. Onderzoeksopzet	3
2. Water	5
3. Netcongestie	13
4. Omzet en bedrijfsvoering	20
5. Ondernemersperspectief	24
6. Achtergrondkenmerken	27

1. Onderzoeksopzet

1. Onderzoeksopzet

Aanleiding	Omdat de coronacrisis veel impact op ondernemers had en in veel gevallen nog steeds heeft, is in april 2020 een ondernemerspanel opgezet om de gevolgen van de coronacrisis te monitoren. Inzicht in de ontwikkelingen en de stand van zaken bij het bedrijfsleven kan de lokale overheden helpen om gericht ondersteuning te bieden. De monitor biedt inzicht in de stand van zaken bij het bedrijfsleven, maar ook in de behoefte aan hulpmaatregelen en de wijze waarop de geboden hulpmaatregelen worden ontvangen. Het doel van de huidige peiling is om meer zicht te krijgen in de thema's water en netcongestie. Welke problemen ze ervaren ondernemers op dit gebied, maar ook wat doen ze om deze problemen het hoofd te bieden.
Doelgroep	De doelgroep wordt gevormd door de ondernemers, gevestigd in Midden-Nederland. Aan het onderzoek hebben zowel ondernemers met personeel als zzp'ers deelgenomen.
Methode	Het onderzoek is uitgevoerd door middel van online onderzoek en deze meting heeft een totale respons van n=578 opgeleverd. De benadering van de ondernemers is via twee verschillende kanalen uitgevoerd: <ul style="list-style-type: none">▪ via een oproep om deel te nemen aan het onderzoek via diverse kanalen van de opdrachtgevers (n=33)▪ via benadering van deelnemers aan de eerdere metingen van het ondernemerspanel (n=545).
Veldwerkperiode	Het veldwerk voor deze meting vond plaats van 15 mei tot en met 6 juni 2024.
Weging	De opzet van de monitor is om een zo groot mogelijke groep ondernemers voor het onderzoek te bereiken, maar in de praktijk blijkt veelal dat in de netto steekproef bepaalde sectoren onder- of oververtegenwoordigd zijn (oververtegenwoordigd in de steekproef zijn bijvoorbeeld industrie, groot- en detailhandel en horeca, terwijl zakelijke dienstverlening en zorg ondervertegenwoordigd zijn). Ook is het onderwerp van deze peiling niet voor alle sectoren even relevant, waardoor sommige groepen wellicht niet gereageerd hebben. Om toch een zo representatief mogelijk beeld over de totale groep Gelderse ondernemingen te kunnen schetsen, zijn de totaalresultaten gewogen op basis van sector.
Rapportage	In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek op totaalniveau weergegeven en voorzien van de belangrijkste conclusies. Daarnaast worden opmerkelijke verschillen naar branche tekstueel in de rapportage benoemd. Daar waar mogelijk, wordt op verschillende plaatsen in het rapport een vergelijking gemaakt met de resultaten van eerdere onder het ondernemerspanel uitgevoerde onderzoeken.

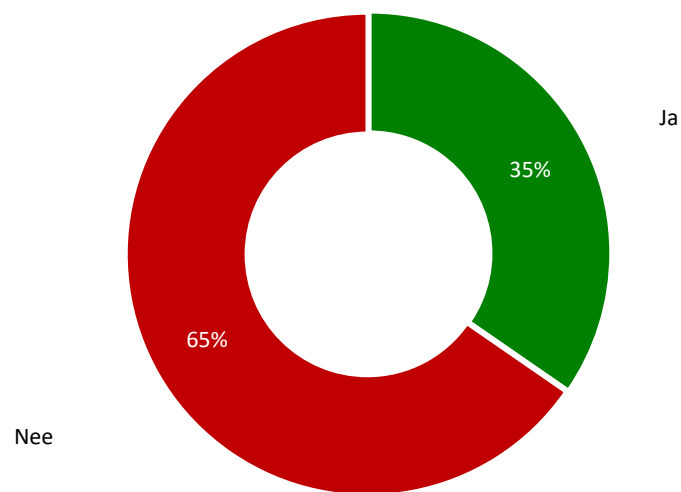
2. Water

2.1 Water

Op termijn zou er in Nederland wel eens te weinig drinkwater kunnen zijn. Nu al ondervinden sommige ondernemingen hiervan hinder, doordat het drinkwater op rantsoen gaat en sommige nieuwe bedrijfslocaties niet op het waternet kunnen worden aangesloten.

Wordt er water gebruikt binnen uw bedrijfsprocessen, anders dan drinkwater voor bijvoorbeeld reguliere zaken als de bedrijfskantine, toilet en schoonmaak?
(basis: alle ondervraagden; n=578)

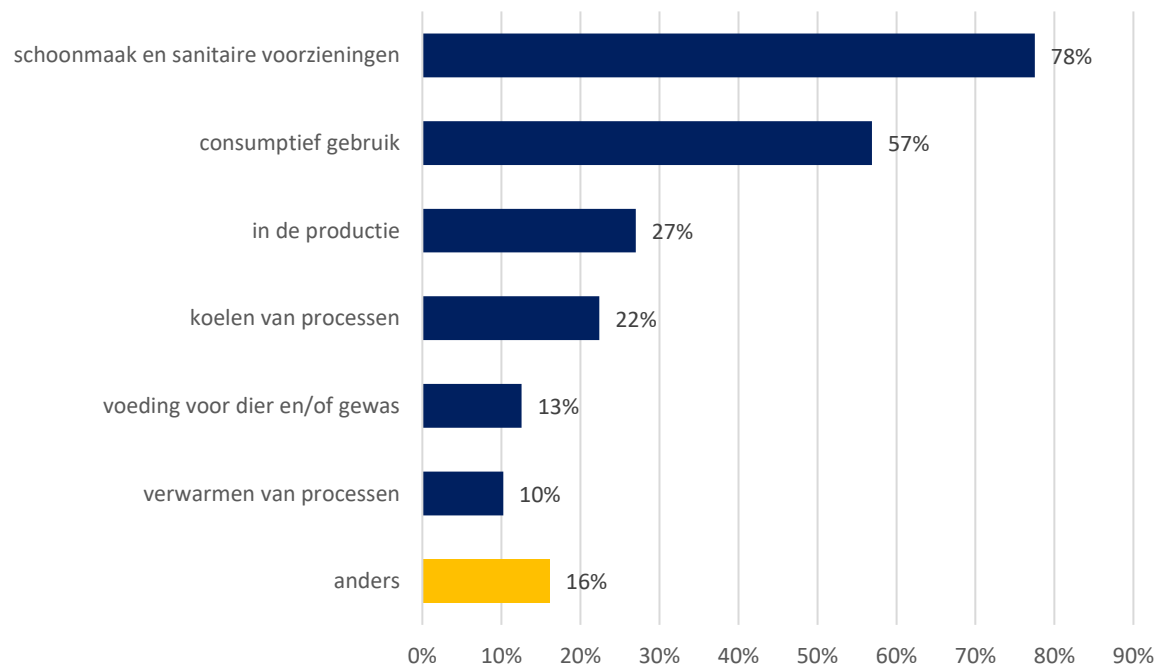

- Voor lang niet alle ondernemers is het gebruik van water voor de dagelijkse processen een cruciaal onderdeel van de bedrijfsvoering. Circa een derde van de ondernemers gebruikt water anders dan drinkwater voor zaken als de bedrijfskantine of schoonmaak.

2.1 Water

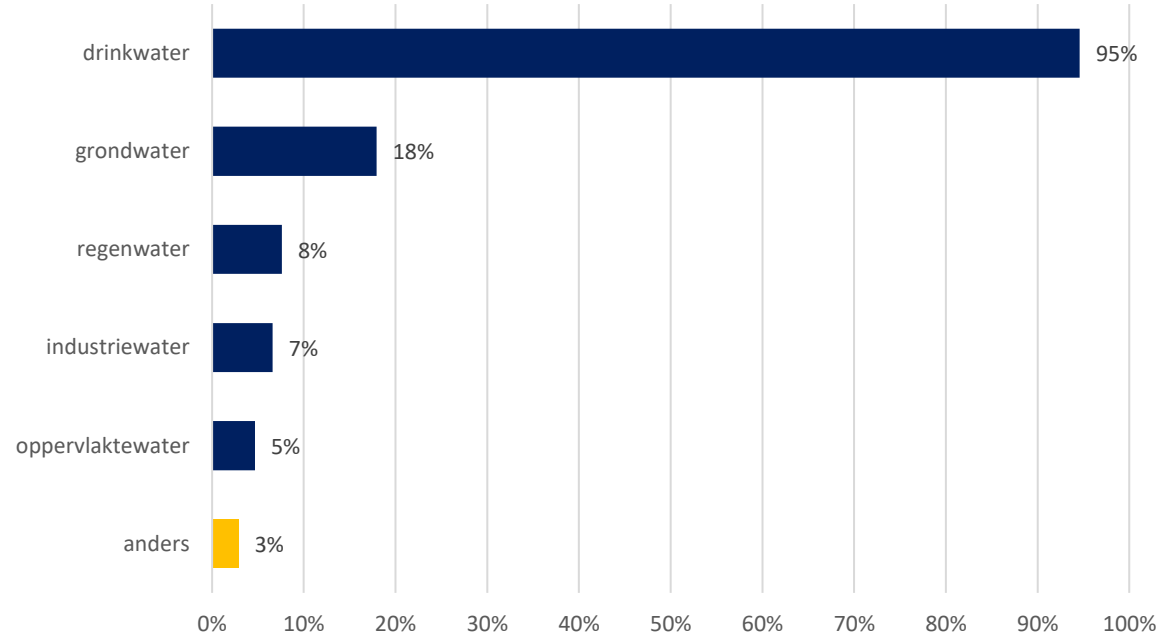
Op welke wijze wordt water in uw bedrijfsprocessen gebruikt?

(basis: alle ondervraagden waar water in het bedrijf gebruikt wordt; n=200 – meerdere antwoorden mogelijk)

Van welk soort water maakt u binnen uw onderneming gebruik?

(basis: alle ondervraagden waar water in het bedrijf gebruikt wordt; n=200 – meerdere antwoorden mogelijk)

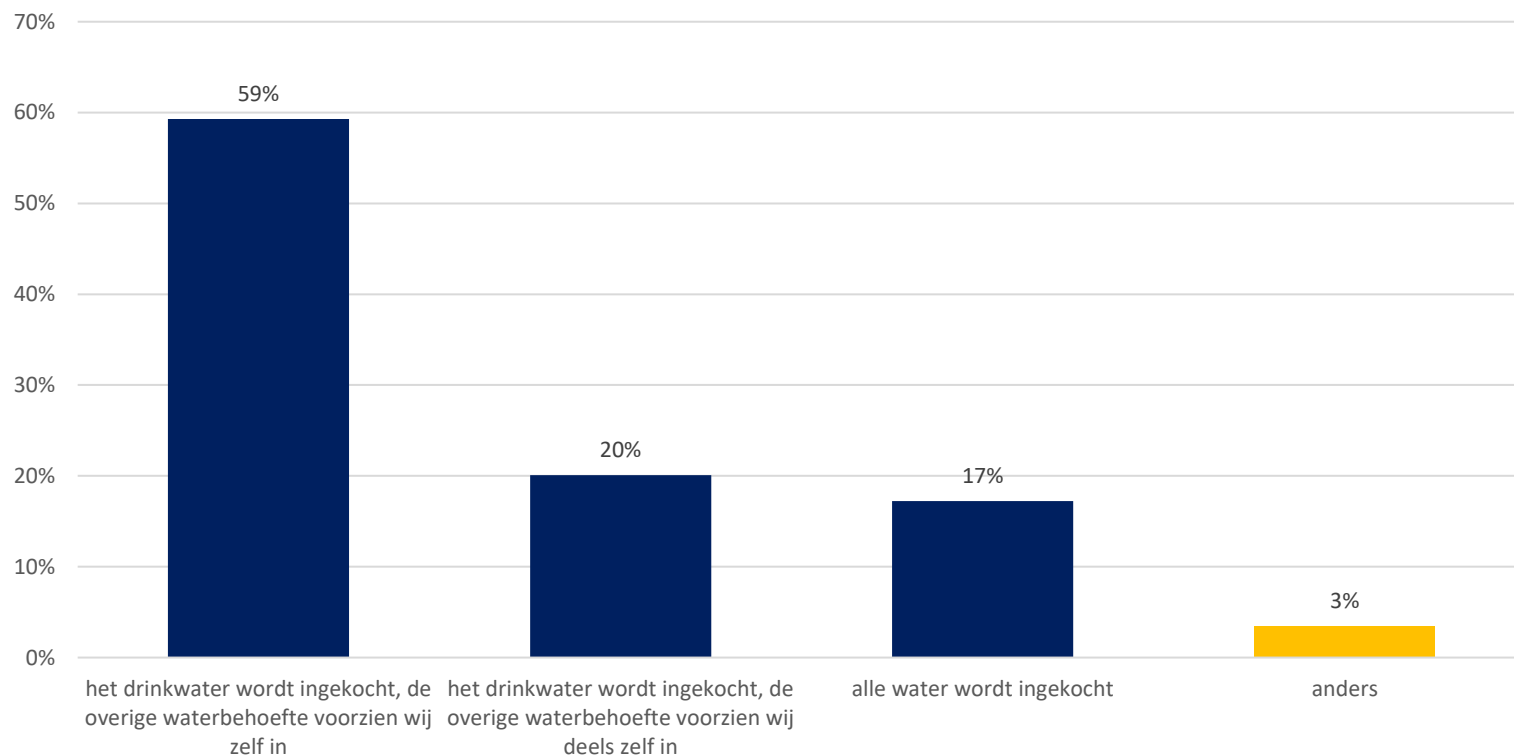

- Naast schoonmaak, sanitaire voorzieningen en consumptief gebruik wordt water vaak gebruikt in de productie en voor het koelen van processen. Zaken die onder anders genoemd worden, zijn bijvoorbeeld het vullen van zwembaden, gebruik in een wasserette, maar ook het wassen van vrachtwagens of het besproeien van sportvelden.
- Ondernemers die water in hun bedrijfsprocessen gebruiken zijn grotendeels afhankelijk van drinkwater, 95% van de ondernemers geeft aan drinkwater binnen de onderneming te gebruiken. Naast drinkwater wordt er relatief vaak (18%) gebruikgemaakt van grondwater en in mindere mate van regen-, industrie- en oppervlaktewater.

2.1 Water

Voorziet u in uw eigen waterbehoefte of wordt dit (deels) ingekocht?

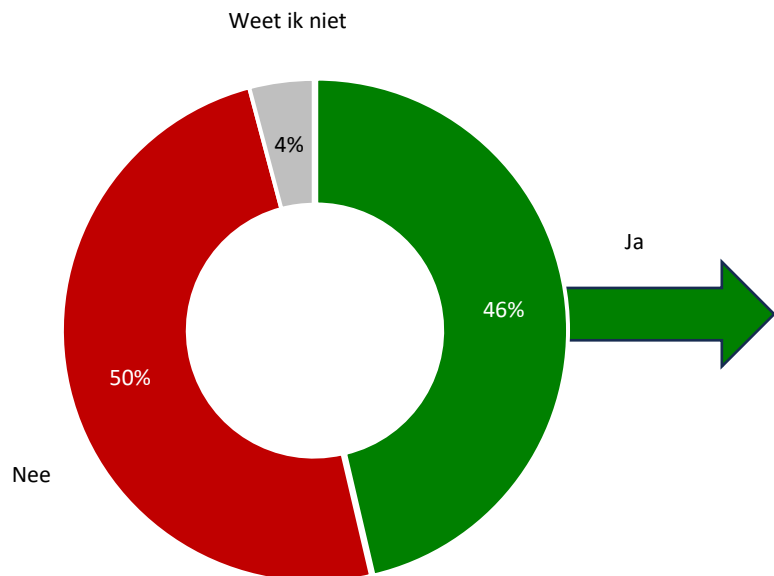
(basis: alle ondervraagden die gebruikmaken van water, anders dan drinkwater; n=59)

- Ondernemers die gebruikmaken van een ander soort water dan drinkwater, voorzien hierin veelal zelf. 59% koopt uitsluitend het drinkwater in en voorziet zelf in de overige waterbehoefte en voor 20% geldt dat zij deels zelf in de overige waterbehoefte kunnen voorzien.
- Daar waar er gebruikgemaakt wordt van grondwater, oppervlaktewater of regenwater, wordt hier veelal geheel zelf in voorzien.

Bent u binnen uw onderneming bewust bezig met de besparing van water?

(basis: alle ondervraagden; n=578)

- Iets minder dan de helft van de ondernemingen is bewust bezig met de besparing van water. Ondernemingen die binnen bedrijfsprocessen afhankelijk zijn van water zijn logischerwijs vaker bewust bezig met de besparing van water (63%) dan ondernemingen die hier minder afhankelijk van zijn (38%).
- Horeca (82%) en sport- en recreatiebedrijven (95%) lijken het meest bewust bezig met de besparing van water. De meer kantoor gerelateerde sectoren als zakelijke dienstverlening, informatie en communicatie en onroerend goed gaan hier minder bewust mee om.

Welke maatregelen neemt uw onderneming momenteel om het waterverbruik te verminderen of efficiënter te maken?

(basis: alle ondervraagden die bewust bezig zijn met de besparing van water; n=268 – open vraag)

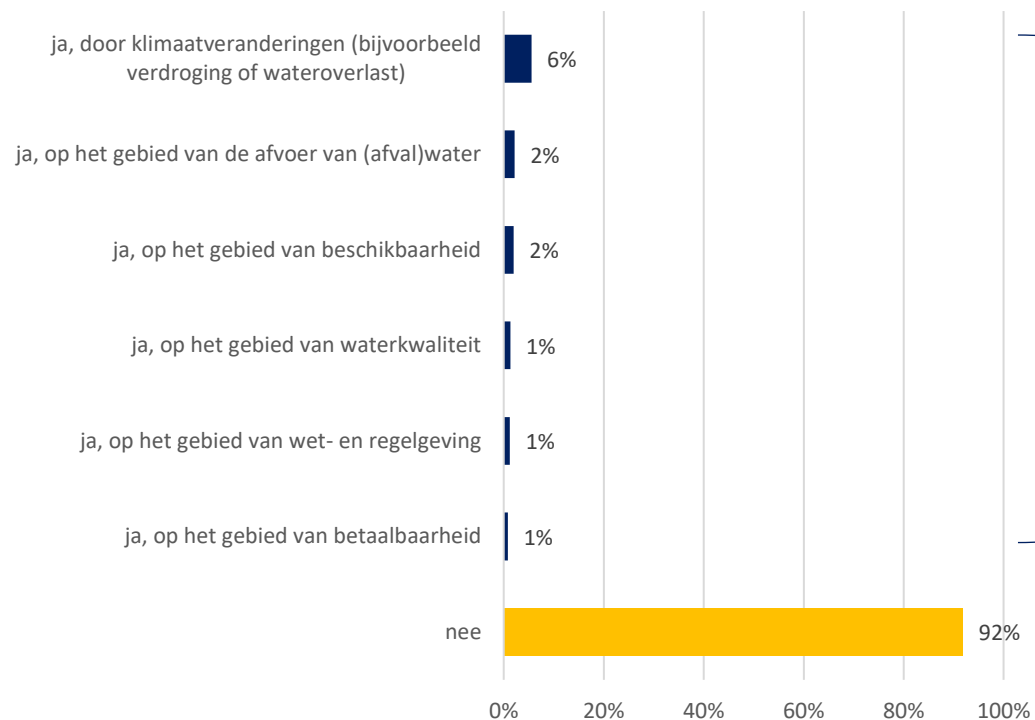
Om het waterverbruik te verminderen of efficiënter te maken wordt een breed scala aan maatregelen getroffen, variërend van eenvoudige gedragsaanpassingen tot complexe technologische oplossingen. Hieronder staan de meest genoemde maatregelen opgesomd:

- Gebruik van waterbesparende apparatuur zoals spaarknoppen of sensoren op kranen, douches en toiletten.
- Stimuleren van gedragsverandering door aandacht aan dit onderwerp te besteden en bewustwording bij medewerkers te creëren.
- Hergebruik van water. Veel respondenten gebruiken regenwater voor bijvoorbeeld besproeiing van planten, maar ook voor het doorspoelen van toiletten. Ook hebben enkele bedrijven systemen geïmplementeerd voor interne waterzuivering en recirculatie en het hergebruik van proceswater.
- Investering in technologie. Sommige bedrijven investeren in technologie om water te besparen met geavanceerde koelsystemen of systemen voor automatische lekdetectie. Ook zijn er bedrijven die zich bewust ten doel hebben gesteld om het watergebruik ieder jaar met 2% te reduceren.

2.1 Water

Ervaart u op dit moment problemen of uitdagingen met water binnen de bedrijfsprocessen van de onderneming?

(basis: alle ondervraagden; n=578 – meerdere antwoorden mogelijk)

Waardoor worden deze problemen of uitdagingen veroorzaakt?

(basis: alle ondervraagden problemen op het gebied van water ervaren; n=47 – open vraag)

8% van de ondernemingen ervaart op dit moment problemen en/of uitdagingen met water in de bedrijfsprocessen. Veelal komt dit door klimaatveranderingen, maar ook 2% ervaart problemen met de afvoer van (afval)water of de beschikbaarheid van water. Voor de problemen en oorzaken zijn verschillende oorzaken aan te wijzen, de belangrijkste zijn:

- Extreme weersomstandigheden: hevige regenval en overstromingen leiden tot wateroverlast en overbelasting van afvoerkanalen. Droogteperiodes dwingen bedrijven om alternatieve waterbronnen te gebruiken.
- Gebrek aan waterdruk en levercapaciteit: lage waterdruk en onvoldoende waterlevering tijdens piekmomenten verstoren bedrijfsprocessen en het gebruik van apparatuur. Daarnaast zijn er ook bedrijven die kampen met problemen door het ontbreken van nutsvoorzieningen in nieuwbouwpanden.
- Waterkwaliteit: enkele bedrijven uiten hun zorgen over de problemen die zij ervaren met waterkwaliteit waarbij het bijvoorbeeld gaat over een te grote hoeveelheid kalk in het water of onzekerheid over de waterzuiverheid.
- Infrastructuur en afvoerproblemen: rioleringen kunnen de hevige regenbuien niet aan wat leidt tot wateroverlast in gebouwen en op straten.

Wat zou de overheid volgens u moeten doen om (toekomstige) waterproblematiek op te lossen of te voorkomen?

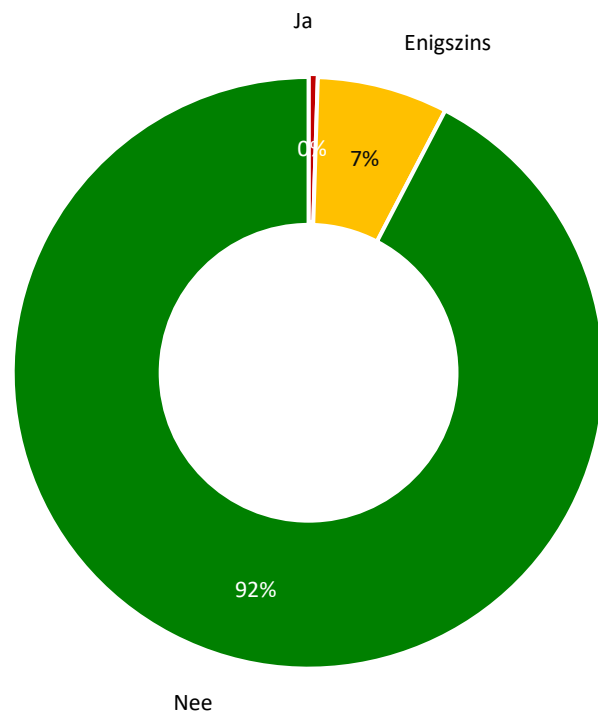
(basis: alle ondervraagden; n=578 – open vraag)

Iets meer dan de helft van de ondervraagden heeft een suggestie voor de overheid hoe er omgegaan moet worden met waterproblematiek nu en in de toekomst. De belangrijkste aandachtspunten volgens de ondernemers zijn:

- **Aanleg van wateropslag en buffering:** aanleggen van waterbekkens, reservoirs en ondergrondse tanks om regenwater op te vangen en op te slaan tijdens natte periodes, zodat het beschikbaar is tijdens droogte.
- **Gebruik van regenwater en grijs water:** stimuleren en subsidiëren van het gebruik van regenwater voor niet-drinkbare toepassingen zoals toiletten doorspoelen, irrigatie en industriële processen, maar ook het verplichten van systemen voor regenwateropvang en grijs watergebruik in nieuwbouw en renovatieprojecten.
- **Investeren in infrastructuur en technologische innovaties:** ondernemers adviseren de overheid te investeren in nieuwe en zwaardere waterleidingen en verbeterde rioleringsystemen om beter om te gaan met hevige regenval en watertekorten. Daarnaast wordt geopperd om technologieën te ontwikkelen en te implementeren voor het ontzilten van zeewater en het verbeteren van waterzuivering.
- **Bewustwording en educatie:** hierbij kan gedacht worden aan het voeren van voorlichtingscampagnes om het bewustzijn van waterbesparing en efficiënt watergebruik te vergroten onder burgers en bedrijven. Daarnaast wordt voorgesteld om waterbesparing te belonen en innovatieve waterbesparende maatregelen in de industrie en bij huishoudens te stimuleren.

Hebben uw bedrijfsprocessen een negatief effect op het grond- en/of oppervlaktewater?

(basis: alle ondervraagden waar water in het bedrijf gebruikt wordt; n=200 – meerdere antwoorden mogelijk)

- Ondernemers zijn van mening dat hun bedrijfsprocessen niet of nauwelijks een negatief effect hebben op het grond- en/of oppervlaktewater.
- Opvallend is dat het vooral sport- en recreatie-bedrijven zijn die relatief vaak noemen dat hun activiteiten een negatieve invloed hebben op het grond- en/of oppervlaktewater.

3. Netcongestie

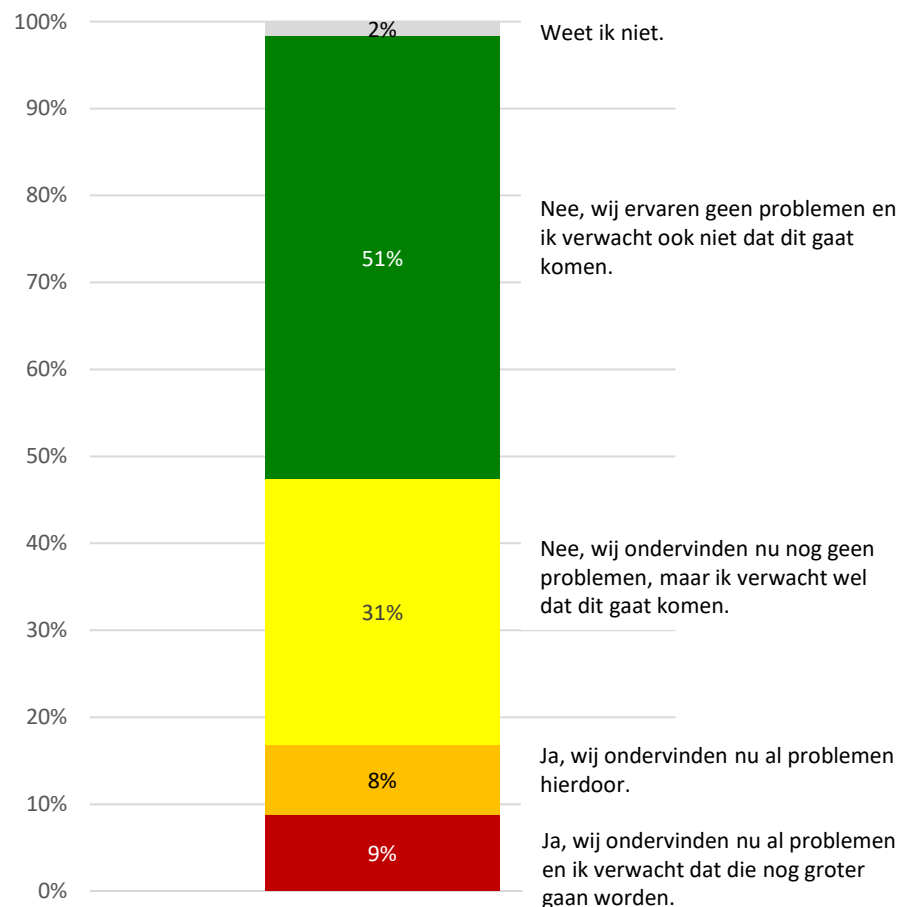

3.1 Netcongestie

Naast problematiek op het gebied van water speelt er momenteel een misschien nog wel urgenter probleem op het gebied van netcongestie, wat ontstaat doordat de volledige capaciteit van het stroomnetwerk is bereikt. Hierdoor kunnen netbeheerders niet meer altijd de groeiende vraag naar stroom blijven leveren, maar komt het ook voor dat ondernemingen niet kunnen groeien, uitbreiden of verduurzamen zoals ze zouden willen.

Ondervindt uw onderneming momenteel problemen als gevolg van de netcongestie?

(basis: alle ondervraagden; n=578)

- 17% van de onderneming ervaart op dit moment al hinder als gevolg van netcongestie en ongeveer de helft hiervan verwacht dat de problematiek wat betreft dit thema nog groter gaat worden. Een derde van de ondernemers ondervindt nu nog geen problemen, maar verwacht dat dit nog wel gaat komen in de (nabije) toekomst.
- Industriële ondernemingen (35%) en ondernemingen in de bouw- en installatietechniek (41%) ondervinden nu al relatief veel last als gevolg van netcongestie, maar ook richting de toekomst verwachten zij dat de problematiek hieromtrent nog groter wordt.

3.2 Problemen door netcongestie

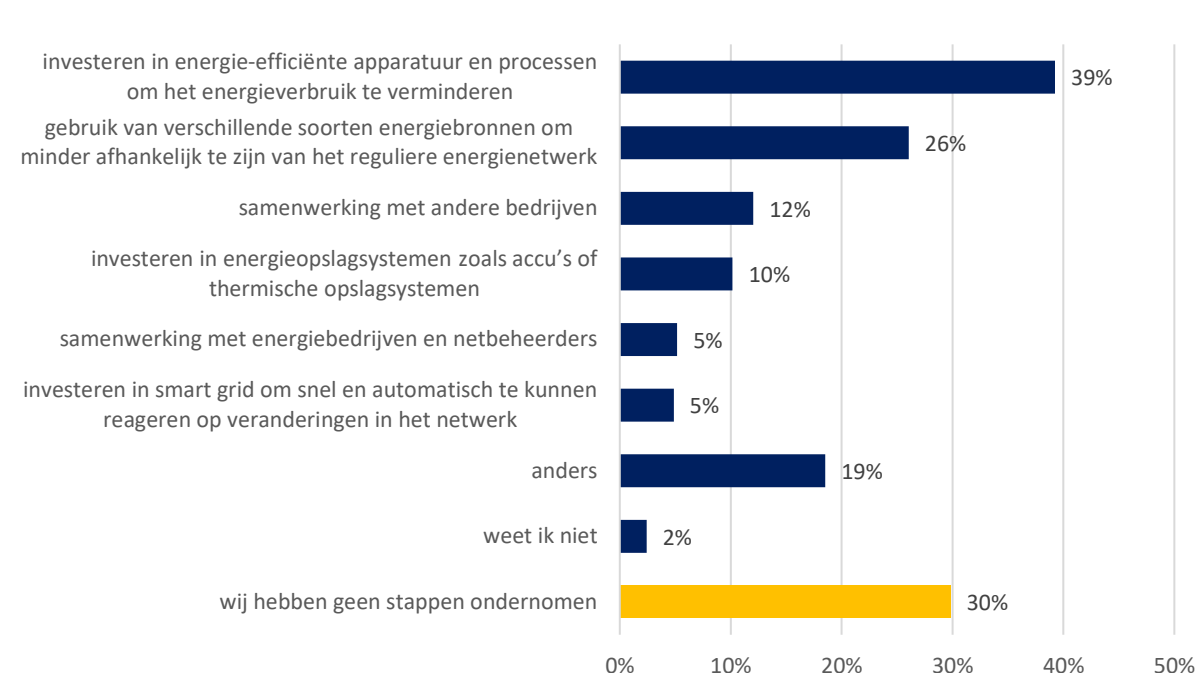
Welke problemen ervaart u of verwacht u de komende jaren te krijgen als gevolg van netcongestie?

(basis: alle ondervraagden die problemen ervaren door netcongestie of dit nog verwachten; n=274 – meerdere antwoorden mogelijk)

Welke stappen heeft uw onderneming genomen om zich te beschermen tegen de gevolgen van netcongestie?

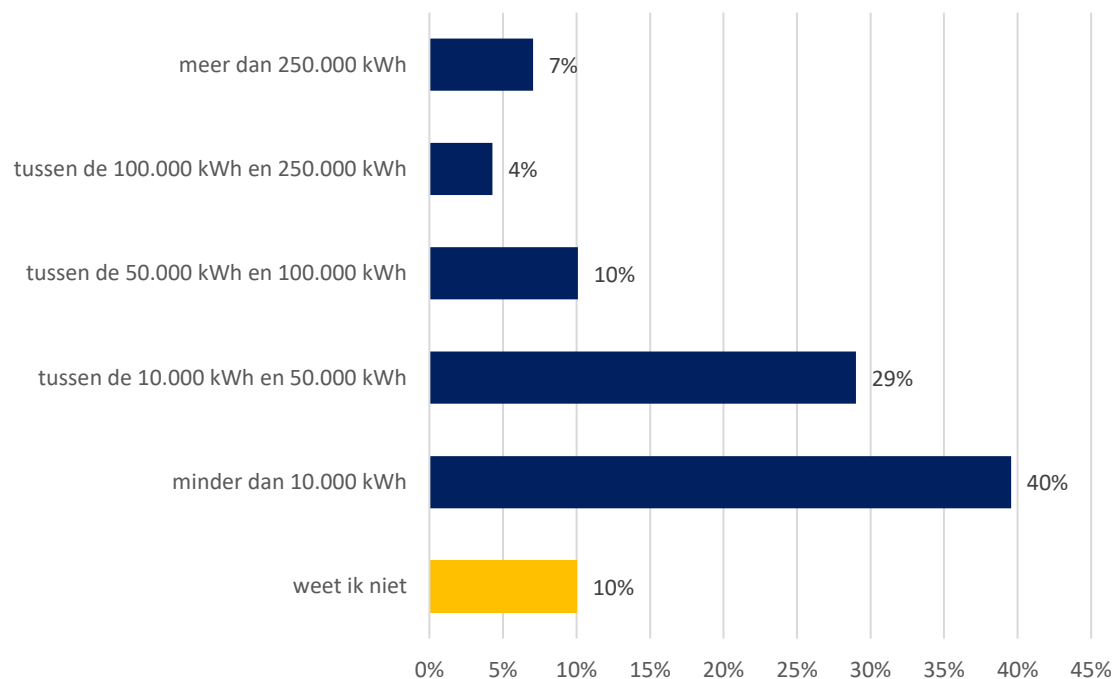
(basis: alle ondervraagden die problemen ervaren door netcongestie, dit nog verwachten of zich het niet weten; n=284 – meerdere antwoorden mogelijk)

- Als ondernemers nu al problemen ervaren of dit verwachten, dan is het belangrijkste probleem het niet of beperkt terug kunnen leveren van zelf opgewekte stroom, maar ook de stijging van energiekosten brengt problemen met zich mee. Hiernaast ondervindt een groot deel van de ondernemers beperkingen bij het verder verduurzamen of uitbreiden van de onderneming.
- Belangrijkste maatregelen die ondernemers genomen hebben om zich te beschermen tegen de gevolgen van netcongestie is het investeren in energie-efficiënte apparatuur en processen en het gebruik van verschillende soorten energiebronnen.

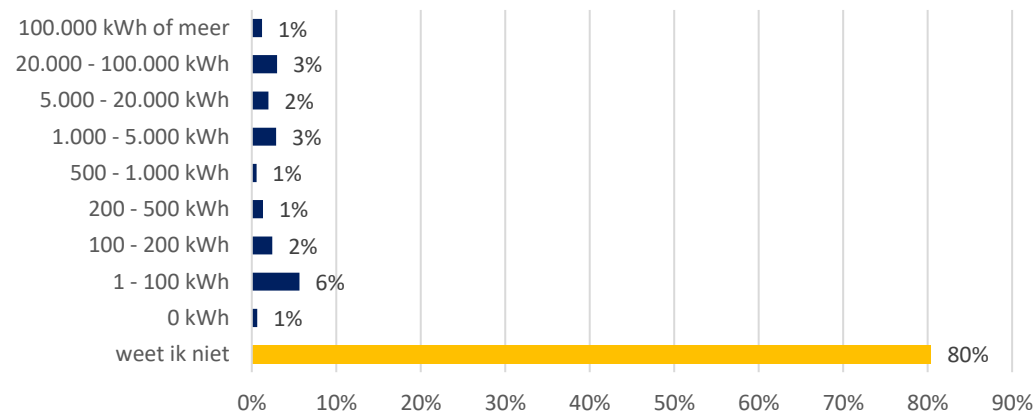
3.3 Stroomverbruik

Wat is het huidige gemiddelde stroomverbruik van uw onderneming per jaar?
(basis: alle ondervraagden; n=578)

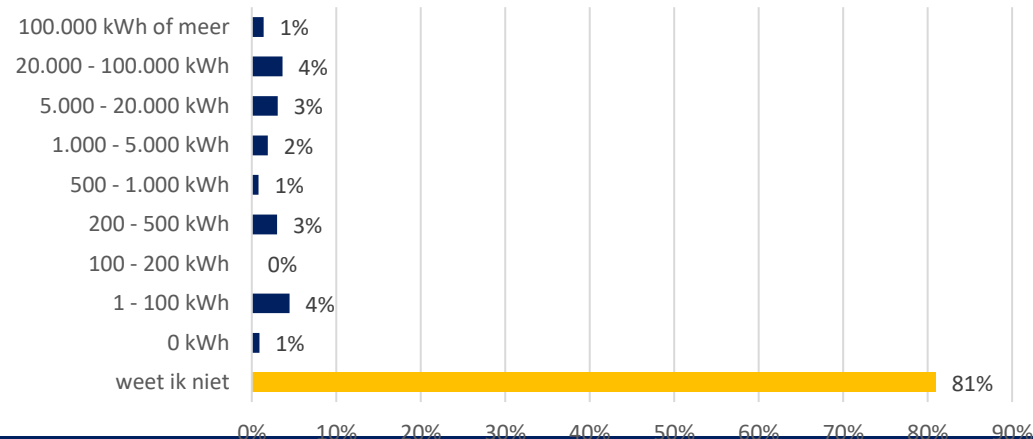

- Een groot deel (40%) van de ondernemers verbruikt minder dan 10.000 kWh en nog eens 29% verbruikt tussen de 10.000 kWh en 50.000 kWh op jaarbasis. Circa een vijfde verbruikt meer dan 50.000 kWh.
- Het merendeel van de ondernemers is zich niet of nauwelijks bewust van het gecontracteerde vermogen dat zij aangeboden krijgen van de netbeheerder, maar ook niet wat het gewenste vermogen is.

Welk gecontracteerd vermogen krijgt uw onderneming aangeboden door uw netbeheerder?
(basis: alle ondervraagden; n=578)

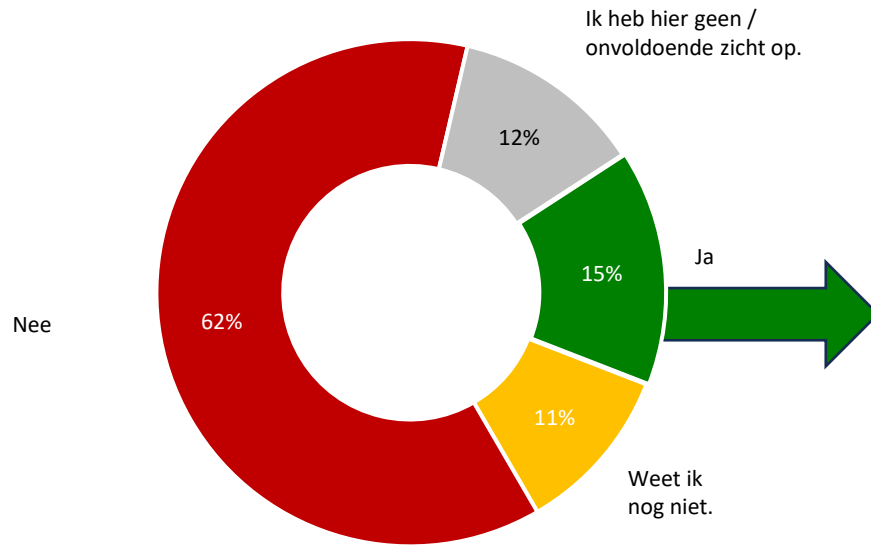

Wat is het gewenste gecontracteerd vermogen?
(basis: alle ondervraagden; n=578)

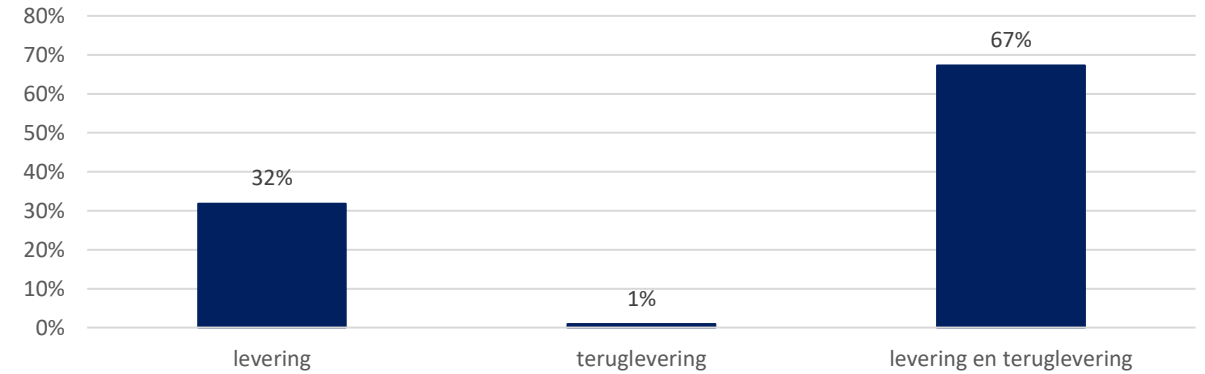
3.3 Stroomverbruik

Verwacht u binnen nu en 5 jaar een uitbreiding van het gecontracteerde vermogen aan te vragen bij uw netbeheerder?
(basis: alle ondervraagden; n=578)

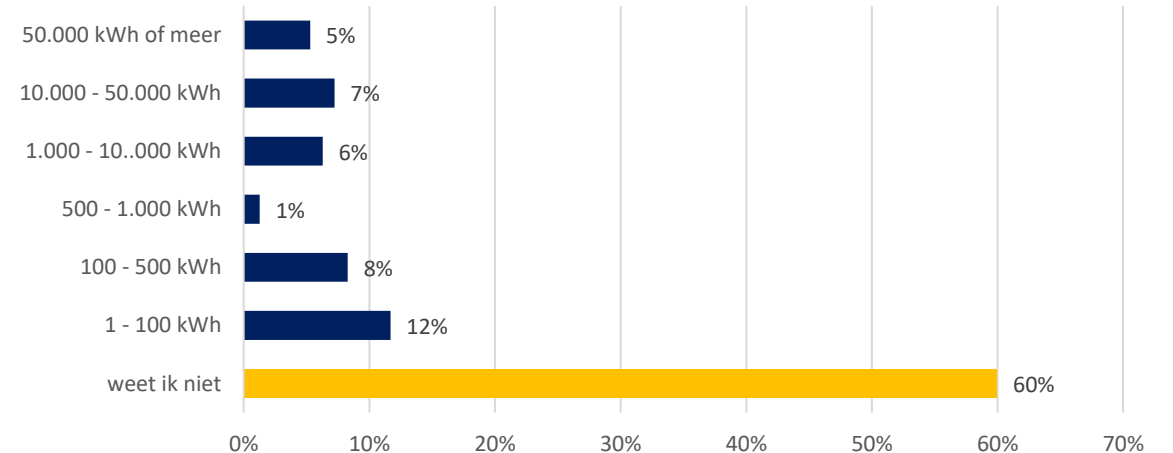

- Het merendeel (62%) van de ondernemingen verwacht geen uitbreiding van het gecontracteerde vermogen, 15% denkt zeker te weten dat hier wel sprake van zal zijn. In vrijwel alle gevallen gaat het om de levering van stroom en in twee derde van de gevallen gaat het hiernaast ook om teruglevering. Om hoeveel vermogen het hierbij gaat varieert sterk en is bij een groot deel ook (nog) niet bekend.

Gaat het bij deze uitbreiding om levering of teruglevering van stroom?
(basis: alle ondervraagden die een uitbreiding van het gecontracteerde vermogen verwachten; n=87)

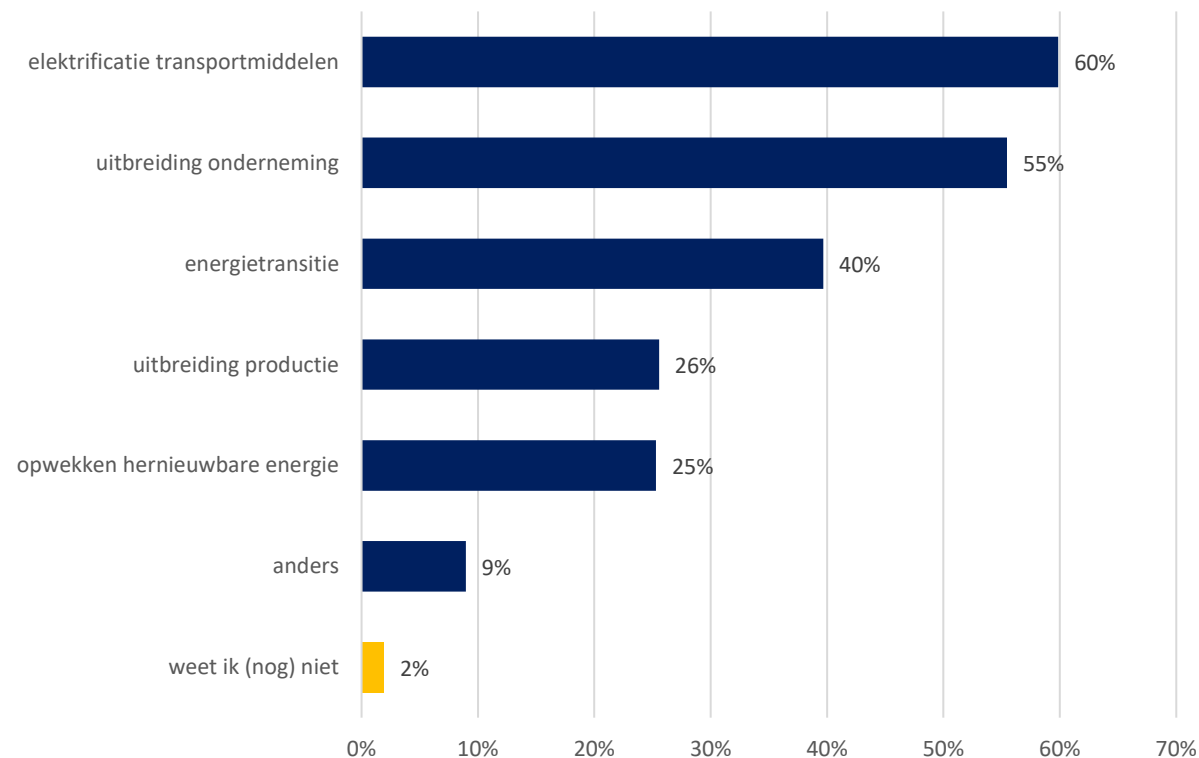
Hoeveel vermogen verwacht u (extra) te moeten aanvragen?
(basis: alle ondervraagden die een uitbreiding van het gecontracteerde vermogen verwachten; n=87)

3.3 Stroomverbruik

Met welk doel zou u extra vermogen willen aanvragen?

(basis: alle ondervraagden die een uitbreiding van het gecontracteerde vermogen verwachten; n=87)

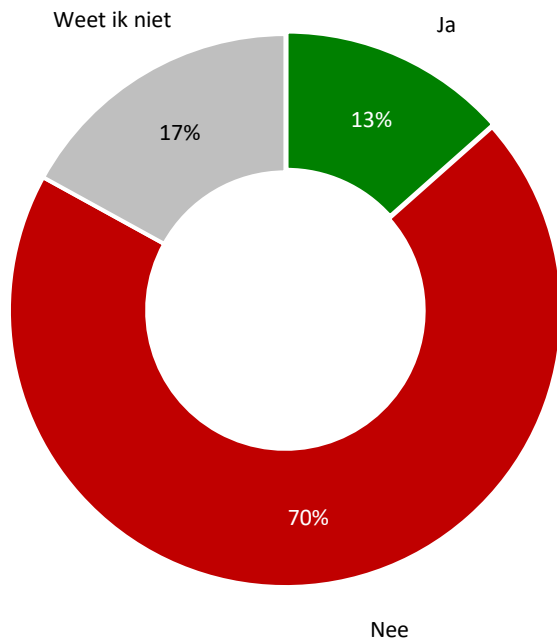

- Belangrijkste redenen om extra vermogen aan te vragen zijn de elektrificatie van transportmiddelen, maar ook een uitbreiding van de onderneming. Ook de energietransitie wordt door 40% als doel voor uitbreiding genoemd.
- Nog eens een circa een kwart verwacht een uitbreiding van de productie en/of extra vermogen nodig te hebben voor het opwekken van hernieuwbare energie.

3.3 Stroomverbruik

Heeft uw onderneming de mogelijkheid om vermogen (energie) beschikbaar te stellen aan ondernemingen die gevestigd zijn in de nabijheid van uw eigen onderneming, op momenten dat u het zelf niet nodig heeft?

(basis: alle ondervraagden; n=578)

- Slechts 13% van de ondernemingen beschikt over energie dat beschikbaar gesteld kan worden aan ondernemingen die gevestigd zijn in de nabijheid van de eigen onderneming.

Heeft u nog opmerkingen of suggesties met betrekking tot netcongestie?

(basis: alle ondervraagden; n=578 – open vraag)

Ondernemers hebben verschillende suggesties om de netcongestie aan te pakken, deze zijn hieronder samengevat:

- **Uitbreiding en verbetering van infrastructuur:** ondernemers stellen dat het elektriciteit netwerk snel uitgebreid en versterkt moet worden om voldoende capaciteit te bieden voor toenemende vraag en duurzame energiebronnen. Dit vraagt ook om investeringen in moderne en betrouwbare infrastructuur, inclusief opslagcapaciteit zoals grote accu's en decentrale opslagsystemen. Hierbij moeten netbeheerders en overheid moeten proactief zijn en anticiperen op toekomstige vraag.
- **Beleid en Stimulering:** creëer een stabiel en aantrekkelijk beleid voor verduurzaming, vermijd wisselend beleid dat onzekerheid veroorzaakt. Zorg voor regelgeving en subsidies die het delen van energiec capaciteit tussen bedrijven stimuleren en het gebruik van duurzame energie bevorderen.
- **Samenwerking en Lokale Initiatieven:** bevorder samenwerking tussen bedrijven op industrieterreinen voor het opzetten van lokale energie hubs en smart grids.
- **Verduurzaming en Energiebeheer:** stimuleer het gebruik van duurzame energiebronnen zoals zonnepanelen en windmolens en zorg dat teruglevering aan het net aantrekkelijk blijft.
- **Overheid en Netbeheerders: Innovatie en Technologie:** stimuleer de ontwikkeling en implementatie van nieuwe technologieën zoals waterstof en bescherm innovatieve oplossingen tegen overname door grote bedrijven.

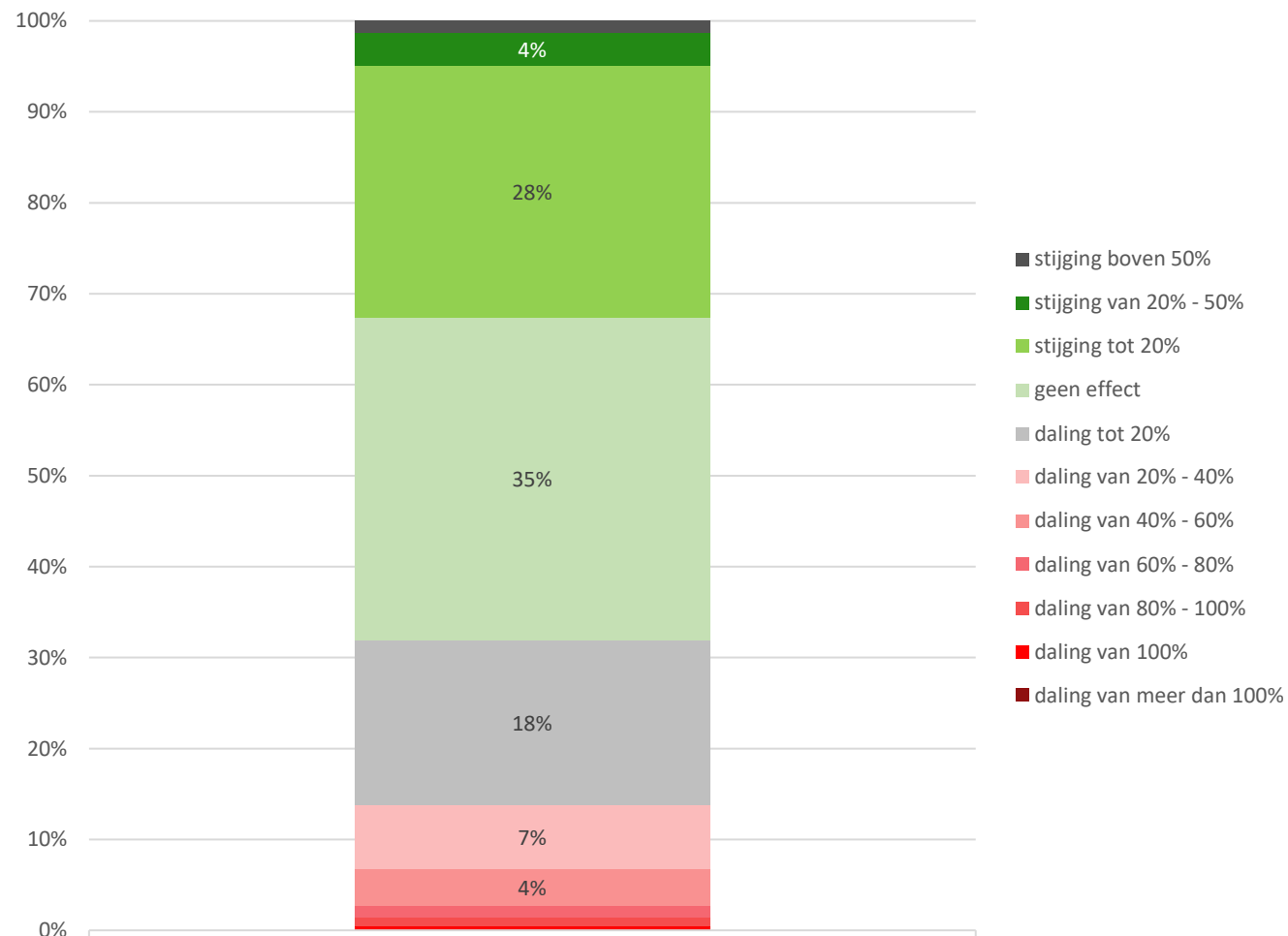
4. Omzet en bedrijfsvoering

4.1 Ontwikkeling marges

Als u uw huidige (winst)marge vergelijkt met die van 12 maanden geleden, hoe heeft deze marge zich dan ontwikkeld?

(basis: alle ondervraagden waarvan de onderneming langer dan 12 maanden geleden is opgericht; n=576)

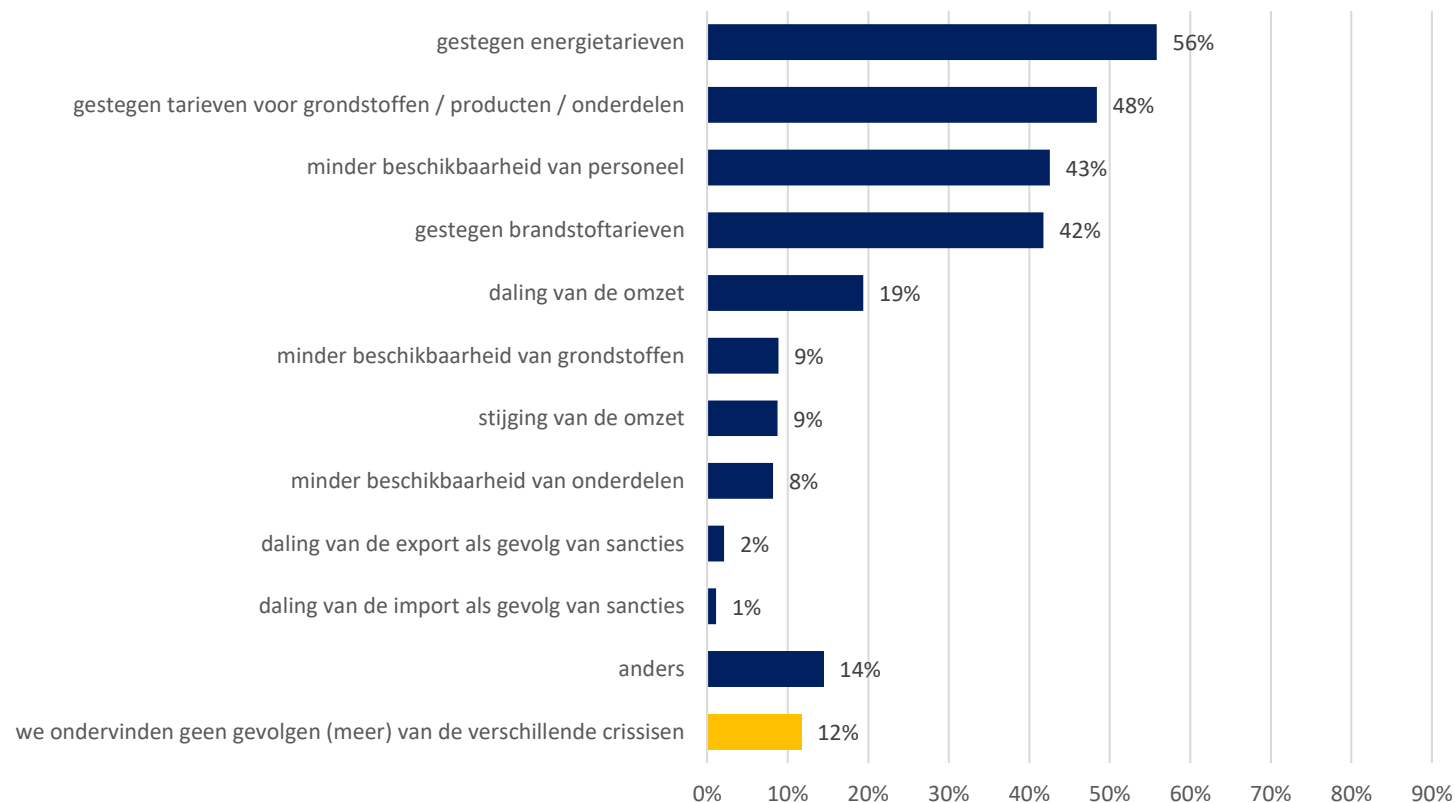
- Bij een derde van de ondernemingen is de marge de afgelopen 12 maanden gestegen; daar staat tegenover dat een even grote groep ondernemers aangeeft dat de marges in dezelfde periode gedaald is.
- Gedaalde marges komen relatief veel voor in de detailhandel (82%), de horeca (76%) en bouw- en installatietechniek (63%).

4.2 Gevolgen verschillende crisissen

De afgelopen jaren worden voor veel ondernemers gekenmerkt door het omgaan met opeenvolgende crisissen.

Welke gevolgen ervaart u met uw onderneming op dit moment direct of indirect nog van deze crisissen?

(basis: alle ondervraagden; n=578 – meerdere antwoorden mogelijk)

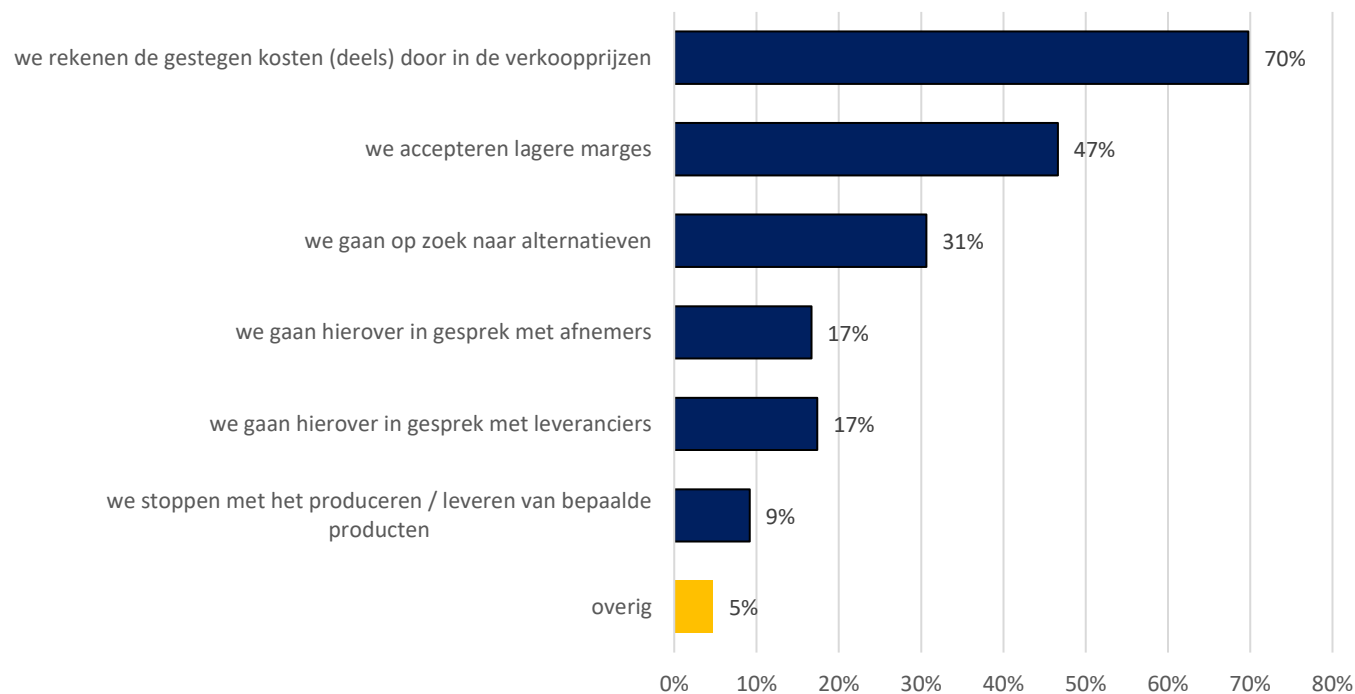
- Circa 90% van de ondernemingen ervaart op dit moment nog in meer of mindere mate de gevolgen van de crisissen van de afgelopen jaren. De grootste gevolgen die men ervaart zijn gestegen tarieven voor energie, maar ook voor grondstoffen, producten en onderdelen en brandstoffen.
- Hiernaast is te zien dat 43% van de ondervraagden problemen ervaart met de beschikbaarheid van (voldoende / gekwalificeerd) personeel.
- Vooral binnen de sector landbouw, bosbouw en visserij ervaart men relatief vaak de gevolgen van gestegen energietarieven (83%), brandstoftarieven (76%) en gestegen kosten voor grondstoffen, producten en onderdelen (76%).

4.3 Effecten gestegen kosten op de bedrijfsvoering

U gaf aan dat u de verschillende crisissen onder andere gevolgen hebben voor de tarieven van brandstof, energie en/of grondstoffen.

Dit betekent dat uw kosten toenemen. Welke gevolgen heeft dit op uw bedrijfsvoering?

(basis: ondervraagden die hebben aangegeven dat de oorlog gevolgen heeft voor de tarieven voor brandstof, energie en/of grondstoffen; n=420 – meerdere antwoorden mogelijk)

- Ruim 70% van de ondernemingen ervaart de gevolgen van de achterliggende crisissen door de gestegen energiekosten, brandstofkosten en/of kosten voor grondstoffen. Een ruime meerderheid van de ondernemers rekent de gestegen kosten (deels) door in de verkoopprijzen. Hiernaast geeft nog eens bijna de helft aan dat zij lagere marges accepteren.

5. Ondernemersperspectief

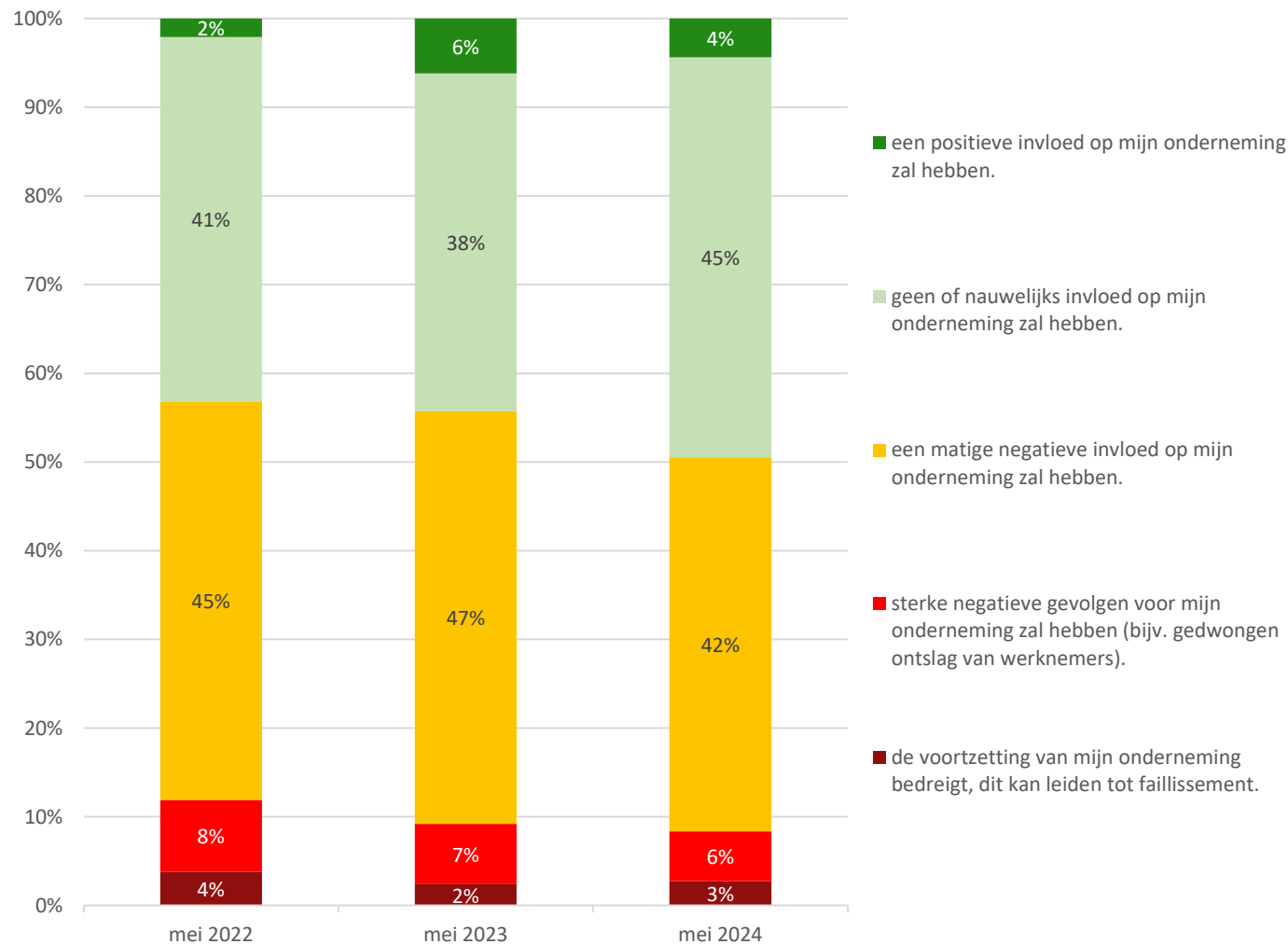

5. Ondernemersperspectief

Welke van onderstaande situaties is op dit moment op uw onderneming het meest van toepassing?

Ik verwacht dat de huidige situatie ...

(basis: alle ondervraagden)

- De stemming onder de ondernemers lijkt de afgelopen jaren steeds iets positiever te worden; waar in 2022 43% van de ondernemers aangaf dat de 'huidige' situatie nauwelijks of juist een positieve invloed op de onderneming had, is dat in 2024 verder gestegen naar 49%.
- Ondanks de positieve trend ondervindt nog steeds bijna een op de tien ondernemers sterk negatieve gevolgen, waarbij 3% aangeeft dat het de voortzetting van de onderneming bedreigt.

5. Ondernemersperspectief

Aan welke ondersteuning heeft u behoefte om met de huidige uitdagingen als onderneming om te gaan?

(Compilatie van voorbeelden waar men behoefte aan heeft.)

Versoepeling van de regelgeving, er is een groot verschil vanuit de omgevingsdiensten met wie je te maken krijgt als persoon.

Verlaging belasting op arbeid.

Snellere besluitvorming bij aanvragen en vernieuwen van vergunningen (bouw, milieu etc.).

Subsidies om energietransitie mogelijk te maken. Onder andere eenvoudig en werkbaar maken van procedures hiertoe.

Vinden van een geschikte kavel, toenemende bouwkosten en een energieafsluiting.

Stabiele overheid. Dus vooral geen subsidies uitdelen, omdat dat nooit stabiliteit geeft en een oneerlijk speelveld creëert.

Een betrouwbare overheid die zijn plannen niet elk jaar wijzigt en minder bemoeizucht van de overheid.

Ondersteuning energiehub mogelijk maken.

Minder regelgeving en de regelgeving die er is duidelijk communiceren.

Loonkosten op arbeid moet omlaag. Loonkosten zijn te hard gestegen.

Kennisverrijking van nieuwe personeelsleden. Beroepsonderwijs verbetering.

Financiële compensatie voor gevolgschade n.a.v. de netcongestie.

6. Achtergrondkenmerken

6. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

branche	n	%
landbouw, bosbouw en visserij (SBI 1 tot 3)	14	2%
delfstoffen, nutsbedrijven (SBI 6 tot 9)	2	0%
industrie (SBI 10 tot 33)	91	16%
bouw en installatietechniek (SBI 41 tot 43)	58	10%
handel in en reparatie van auto's (SBI 45)	8	1%
groothandel (SBI 46)	61	11%
detailhandel (SBI 47)	74	13%
vervoer en opslag (SBI 49 tot 53)	13	2%
logies, maaltijd- en drankverstrekking (SBI 55 tot 56)	63	11%
informatie en communicatie (SBI 58 tot 63)	14	2%

branche	n	%
financiële instellingen (SBI 64 tot 66)	6	1%
onroerend goed (SBI 68)	4	1%
zakelijke dienstverlening (SBI 69 tot 82)	97	17%
onderwijs, openbaar bestuur en overheid (SBI 84 tot 85)	10	2%
zorg (SBI 86 tot 88)	11	2%
cultuur (SBI 91)	3	1%
sport en recreatie (SBI 93)	18	3%
overige dienstverlening (SBI 94 tot 96)	26	4%
anders	5	1%
totaal	578	100%

6. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

Provincie	n	%
Flevoland	76	13%
Gelderland	280	48%
Overijssel	198	34%
overig	24	5%
totaal	578	100%

Right Marktonderzoek

Emmawijk 55

8011 CN ZWOLLE

www.rightmarktonderzoek.nl